

INDIVIDU EN GEMEENSCHAP

31 januari 1975

Goedenavond, vrienden.

Zoals u bekend zal zijn, zijn wij, sprekers van deze groep, niet alwetend of onfeilbaar. Vanavond dient u echter nog iets meer te doen dan alleen over het gebrachte nadenken: Dit is de vierde vrijdag van de maand, zodat u het onderwerp voor deze avond nu vanuit de zaal dient te bepalen.

Wat is uw keuze?

INDIVIDU EN GEMEENSCHAP

Vroeger leefde men in kleine gemeenschappen. Juist omdat die gemeenschap bestond uit kenbare en gekende individuen, was het mogelijk dat eenieder binnen die gemeenschap zijn eigen plaats kende en een eigen betekenis daarin bezat. Zelfs de dorpsidiot had een functie in het geheel. In uw tijd echter, waarin de massaliteit van de gemeenschap door het centralisme zo sterk tot uiting komt, is het individu ofwel nergens, dan wel moet het zich langzaam los maken van een te sterk doorgevoerde leiding. Je zou de bevrijding van het individu politiek als hoofdwens kunnen stellen, maar ik vrees dat je daarmee dan niet veel verder komt. Want indien je dit politiek nastreeft is er in feite sprake van een vluchten in een soort geloof, waarbij je massaliteit nodig hebt om je te doen horen, het individu mogelijk wel heilig en onaantastbaar kunt verklaren, maar er niet omheen kunt dan te omschrijven hoe een individu dient te zijn. De geschiedenis leert, dat eenieder die van de gestelde norm afwijkt, hoe dan ook, beschouwt wordt als niet-mens of laag individu, dat onderdanig moet zijn aan alle anderen dan wel geheel uit de gemeenschap verwijderd dient te worden.

Er zijn heel wat regeringen in deze tijd waarbij je een dergelijke mentaliteit kunt aantreffen. De praktijk wijst uit dat dit voor het merendeel van een volk alleen maar nadelen brengt en een grotere gebondenheid in de massa betekent. Wat wij dus nodig hebben is een verandering in de verhouding tussen individu en gemeenschap. Dit kan nooit vanuit de gemeenschap gebeuren zolang die zich instelt op de massa. Massa heeft traagheid. In de natuurkunde weet men wel dat een bewegende massa energie van beweging bezit, welke de beweging van de massa in gelijke richting voort zal doen gaan ook wanneer geen stuwende kracht meer aanwezig is. Bij de menselijke massa zien wij iets dergelijks en de moderne gemeenschap berust in feite op de menselijke massa.

Een aardig voorbeeld daarvan kunt u zien in uw dagen: Het is iedereen, individueel vooral, wel duidelijk dat het op het ogenblik overal economisch slechter gaat. Je hoeft elkaar nu geen crisis aan te praten maar de meesten zullen toch begrijpen dat je je bestedingen wat zult moeten beperken en je streven naar meer eerder op de werkelijkheid zult moeten richten dan op een of ander ideaal. Want sommige idealen zijn mogelijk zelfs in uw tijd wel te benaderen maar zij zijn onder de huidige omstandigheden eenvoudig niet te betalen.

Wat zien wij in feite? Er is een welvaartsillusie die kennelijk ten koste van alles zo lang mogelijk moet worden gehandhaafd. Dientengevolge keert men bedragen uit aan bv. werkelozen, waarop deze volgens het besef van de gemeenschap wel recht hebben maar die gelijktijdig bij een verder toenemen van de werkeloosheid een veel te zware belasting voor de gehele gemeenschap zullen gaan vormen. Op ongeveer gelijke wijze tracht men althans uiterlijk het aantal werkelozen te verminderen door overal over te gaan tot "arbeidstijdverkorting". Wat een schitterend woord is voor een tijd gedwongen niets doen tegen betaling. Want het komt erop neer dat men geen werk heeft voor de mensen maar hen aan zich blijft binden door hen een basisinkomen te geven. De besparing ligt dan in stilstand van het productieapparaat gedurende enige tijd plus een niet betalen van hetgeen anders aan overuren, premies e.d. zou worden uitgekeerd.

Maar in feite is ook dit werkeloosheid. Indien u in uw krant leest dat een bedrijf voor 1100 arbeiders een verkorting van arbeidstijd heeft aangevraagd waarbij zal worden gewerkt 3 dagen per week, dan betekent dit in feite hetzelfde als 550 werkelozen. Zo echter zal men maar zelden willen redeneren. Want men heeft nu eenmaal de illusie van de welvaart die het gedrag van de massa nog beheerst en de stimulans van het groeiende inkomen, de groeiende sociale zorgen en de toenemende maatschappelijke bemoeiingen met het leven van de eenling nog steeds voor zich als doel. Ook al zal het individu beseffen dat dit niet juist en niet meer geheel mogelijk is dan nog kan de massa in de persoon van haar leiders zich nog niet van deze standpunten en benaderingen van de gemeenschappelijkheid losmaken. Zover het individu betrokken is bij dergelijke zaken leert het deze als een recht te beschouwen zonder naar mogelijkheden te vragen. Men kan natuurlijk spreken over dit alles als een prestigekwestie voor regering en bonden of er een andere benaming voor vinden. Maar het komt er altijd weer op neer dat men doorgaat ten koste van alles op een eenmaal ingeslagen weg.

Denk niet dat dit zelden voor komt. Mij is een project van Waterstaat bekend, dat ontworpen werd in 1933, omgewerkt werd in een nieuwe vorm in 1947, om vervolgens in 1959 herzien te worden en nu - terwijl het in feite overbodig is geworden - in het jaar 1975 binnen het kader van de bestrijding van de werkeloosheid tot uitvoering zal komen. Waarmee ik u duidelijk hoop te maken dat wij nooit iets zullen bereiken, wanneer wij stellen dat de impulsen tot verandering van de verhouding tussen individu en gemeenschap van deze laatste uit zal moeten gaan. Wij kunnen alleen iets bereiken wanneer wij uitgaan van het individu, dat minder traag is en bewuster en sneller kan reageren dan de in massaliteit gesmoorde gemeenschap.

Maar zolang het individu zich vast blijft bijten in de verantwoordelijkheden van de gemeenschap en blijft menen dat de gemeenschap dient te zorgen voor de mogelijkheid een steeds toenemend inkomen te genieten, bepaalde zaken te kunnen doen, zoals bv. elk jaar op sociale overwegingen naar Spanje gaan, auto's overal kwijt te kunnen en bovendien nog eens er zorg voor zal moeten dragen dat men a.u.b. niet te veel hoeft te betalen voor eerste levensbehoeften, zal ook dit niet veel kunnen bereiken ondanks alle mooie leuzen. Want dan stelt het individu in de praktijk: ik ben bereid alles te aanvaarden zolang ik maar meer beloning krijg voor hetgeen ik doe. Zelfs ideëel getinte groepen in de gemeenschap blijken zich niet los te kunnen maken van het denkbeeld dat de gemeenschap maar voor alles moet zorgen en alle wensen vervulbaar dient te maken. De gemeenschap als geheel is dan ook druk bezig haar eigen achtergronden op te eten, een soort negatief Abraxos, de slang die haar eigen staart al verzwolgen heeft en nu aan de meer vlezig en voor het bestaan belangrijkere delen van de gemeenschap dreigt te beginnen.

Wij moeten naar het individu zien en dienen uit te gaan van het standpunt dat ommekeer alleen kan liggen in en bij het individu. Maar zolang de eenling zich in de eerste plaats nog blijft beroepen op de verplichtingen van de gemeenschap en meent eisen aan die gemeenschap te kunnen stellen alleen omdat eigen denkbeelden goed en edel zijn, dan komen wij nergens. Een eenling kan wel stellen individueel vrij te willen leven maar alleen reeds door de eisen die men stelt, continueert men het bestaande en gaat men uiteindelijk ondanks alle pretenties onder in een massaliteit. Of, om het anders te zeggen, ook de bewuste enkeling zal door een zich beroepen op bestaande mogelijkheden en rechten die in de huidige maatschappij bestaan, een steeds mechanistische wordende gemeenschap bevorderen en in stand houden, waardoor menselijke waarden en waardigheid in feite steeds minder een rol zullen spelen, zelfs daar waar maatregelen uit z.g. zuiver humanitaire gronden worden genomen.

Waarbij de vraag rijst wat er dan zou moeten gaan gebeuren. Vele oplossingen zijn natuurlijk hier te vinden. Een oplossing die wij reeds langere tijd propageren luidt: Vereenvoudig alle regels en wetten, uitgaande van het standpunt dat je zo weinig mogelijk moet verbieden en als gemeenschap alleen het individu moet beschermen tegen de willekeur van andere individuen. Maar ook dit alleen op grond van zo algemeen mogelijke regels. Dit eist wel een door grijpend beleid. Men zal bv. niet meer mogen stellen: u was niet dronken toen u deze mensen met uw auto hebt doodgereden, het is dus niet zo heel erg, u krijgt geen ontzegging van rijbevoegdheid en een voorwaardelijke straf van zeg bv. 3 maanden. In een dergelijk geval moet men stellen: U bent aansprakelijk voor de dood van een medemens. Hoe dit gebeurde is verder onze zaak

niet. U draagt voor alle gevolgen daarvan de algemene verantwoordelijkheid en kunt alleen aan het leven van de gemeenschap deelnemen zolang u deze verantwoordelijkheid daadwerkelijk en volledig blijft aanvaarden. U bemerkt dat ik alle rekening houden met persoonlijke problemen en omstandigheden hier afwijs. Dit komt voort uit het feit dat het mij niet gaat om rechtspreken of iets dergelijks maar om het zo goed mogelijk beschermen van het individu. Zijn anderen het niet eens met de maatregelen dan kunnen zij een deel van de verantwoordelijkheid van de ander overnemen met dien verstande dat de veroorzaker van het ongeval verantwoordelijk blijft wanneer zijn helpers in gebreke blijven en bij een falen zelf dus weer uit de gemeenschap zal worden gestoten tot hij opnieuw alle aansprakelijkheden heeft aanvaard en alles wat daaruit voortspuit zonder beperking heeft volvoerd.

Er is een andere weg die meer en meer mogelijk wordt, omdat steeds meer mensen gaan beseffen dat er dingen aan de hand zijn in de wereld die niet alleen maar materieel van aard zijn. Wij worden in deze dagen met allerhande innerlijk menselijke waarden geconfronteerd en moeten meer en meer een beroep doen op ons innerlijk om het leven in de massa te kunnen verdragen. Zeker, er zijn verschillende benaderingen hiervoor. De een probeert zijn persoonlijk besef tot iets van de gemeenschap te maken door zich bij de een of andere godsdienstige groep te voegen en voortaan te geloven in eigen uitverkoren zijn en het naderende einde van de wereld. Anderen mediteren, contempleren, en weer anderen proberen zich vrij te maken van de drang uit de massa door terug te keren tot een eenvoudig leven, terug te keren naar natuur en land. Ook dit laatste is zeker niet nieuw. De terugkeer naar de natuur kwam reeds voor het begin van de Franse revolutie als mode en ontvluchting van de werkelijkheid tegelijk bij de heersende klassen naar voren.

Maar de mentaliteit is, naar ik meen, in al deze gevallen belangrijker dan het verschijnsel zelf. Er is een innerlijke onvrede die de mens ertoe beweegt zich meer bezig te houden met de essentiële delen van de eigen persoonlijkheid. Het resultaat is dat men de wereld anders gaat zien. Wat volgens mij al een begin van bewustzijnsverruiming kan gaan betekenen. Men kan natuurlijk, zoals helaas velen doen, naar bewustzijnsverruimende middelen grijpen om zo tot een beleven van een grotere werkelijkheid te komen. Maar in vele gevallen zijn de resultaten daarvan niet bepaald groots. Je kunt dan natuurlijk wel een ogenblik dwalen in je persoonlijke werkelijkheid en mogelijk zelfs iets van God zien. Maar wat heb je eraan wanneer je dit bereikt ten koste van eigen leven en gezondheid, terwijl men niet uit eigen kracht een contact met het hogere of de godheid kan vinden, laat staan behouden. Dit heeft weinig zin.

Maar wanneer je dit contemplatief of meditatief leert bereiken, mogelijk je baserende op de verschillende kunsten en systemen die er bestaan - yoga bijvoorbeeld - of de denkwijzen die de achtergrond vormen van de verschillende nu in de mode komende vechtsporten, kun je soms veel bereiken. Judo bv. heeft een filosofisch mystieke achtergrond en de leef- en vechtwijze die bekend is geworden als Kung Fu, is gebaseerd op een taoïstisch filosofisch systeem, waarin zekere bewustwordingsmogelijkheden liggen die een uitbreiding van bewustzijn zeker bevorderen ook t.a.v. innerlijke waarden. Deze systemen en sporten gaan altijd in de eerste plaats uit van een mentale mogelijkheid tot beheersing in de mens. Wat overigens in het geheel alleen maar een weg kan betekenen.

Hoe je de werkelijkheid ook benadert, middels meditatie, een bekend systeem, of alleen maar door nadenken in jezelf, altijd worden er innerlijk bepaalde waarden en krachten van het ik losgewoeld. De mens gaat dan begrijpen dat het er in zijn Ik anders uitziet dan elders. Enerzijds zie je een gebondenheid of verbondenheid met medemensen bestaan maar deze zijn afhankelijk van innerlijk harmonieën en hebben niets meer te maken met zaken als "wij allen zijn toch Nederlanders" of: "wij supporteren allen voor Ajax". Juist bij een uitbreiden van het eigen bewustzijn komt men tot verbondenheden die gebaseerd zijn op innerlijke resonanties en geestelijk het best kunnen worden omschreven als het ontstaan van emotioneel telepathische responsen die men wekt bij anderen en die anderen bij u wekken. Of, nog geestelijker: een gelijkheid van trilling waardoor een groter en minder beperkt wederkerig besef mogelijk wordt.

Voor de meesten gaat het hierbij om gevoelens die wel geconstateerd worden maar waarvan de oorzaak nog niet omschreven of beseft kan worden. Waar dit meer en meer gaat gebeuren zal men ook met innerlijke waarden en zaken in eigen ik in contact komen waarmee men zuiver redelijk en menselijk geen raad meer weet. Het gevolg van dit alles is dat steeds meer mensen zich op de een of andere wijze bezig gaan houden met een soort mystiek. Iets wat, gezien van uit het standpunt van de huidige op massa gebaseerde gemeenschap, niet bepaald aangenaam of aanvaardbaar is. Want de mysticus onttrekt zich in feite aan de invloeden van de gemeenschap en stelt daarvoor een andere invloed in de plaats die een zuiver persoonlijk karakter krijgt en niet beheersbaar is door de gemeenschap, omdat de reacties van een dergelijke mens niet meer gebaseerd zijn op nut, verkrijging van gunsten of angst, maar bepaald worden door een innerlijke en zuiver persoonlijke erkenning.

Dit proces speelt zich reeds langere tijd onder de mensheid af en vindt uiting in bewegingen die in feite geen werkelijke samenhangen kennen. Ik denk aan de bijna tragische vorm die provo gaf aan de behoefte meer mens te zijn en minder deel van de massa te worden. Meer ludiek, maar in feite uitgaande van een gelijke behoefte zien wij "de kabouters" verschijnen, compleet met een eigen - door niemand erkende - vrijstaat. De "bloemenkinderen" munten uit door sentimentaliteit, waarin opstandigheid een vreemd mengsel van denken en doen tot stand brengt waarbij de reacties individueel zijn en de mystiek vaak een grote rol speelt.

Kijk nu eens naar de wereld van vandaag. In de massa zien wij steeds meer kernen ontstaan die proberen zich los te zeggen van de massa. Helaas zijn de meeste kernen nog niet bereid hun streven naar persoonlijk vrij beleven ook te concretiseren door onafhankelijkheid van de massa op materieel gebied na te streven. Er zijn maar enkele mensen en kleine groepen die inderdaad zich ook in materieel opzicht onafhankelijk van de massa trachten te maken. Maar in hun denken zijn reeds velen losgekomen van de beheersende invloeden van de massa. Zij houden zich bezig met een eigen wijze van denken, een persoonlijk leven en beleven, dat steeds meer los komt te staan van de "maatschappelijke normen" en gangbare leuzen. Hierdoor kunnen zij niet alleen veel meer aandacht geven aan hetgeen erin henzelf gebeurt maar zullen zij ook meer openstaan voor de wezenlijke inhoud, zowel als voor de veranderingen, in degenen met wie zij nog contact hebben.

De schijnbare contactarmoede van deze kernen kan bij iemand die geen innerlijke contacten weet te vinden, voeren tot een algeheel isolement. Dat kan erg tragisch zijn. Daartegenover staat echter dat dit schijnbare isolement bij velen juist voert tot diepe en sterke gevoelens van verbondenheid met anderen op geestelijk terrein. En daar begint voor hen dan iets wat je volgens mij wel een inwijdingsproces in deze tijden zou kunnen noemen. Er is sprake van een terugkeren tot de essentieel menselijke waarden, waarbij het helemaal niet meer belangrijk is hoe iemand er uitziet, wat hij wel of niet aanheeft of bezit, maar het enige belangrijke ligt in de betekenis die de ander in zich bezit en aan jou kan overdragen, zodat je je door het bestaan van die ander innerlijk verrijkt voelt.

Ik weet wel dat dit idealistisch klinkt terwijl de praktijk, zeker de kenbare praktijk, enigszins anders ligt. Want de praktijk wordt, zelfs bij deze kernen, in uw dagen nog mede bepaald door de maatschappij beheersende leuze: hebben wat je hebt en dan krijgen wat je kunt. Ook deze groepen weten zich hiervan niet los te maken. Toch meen ik dat de innerlijke response op de medemens en het scheppen van een eenheid, die niet op leuzen en kunstmatige emoties of verstandelijke overwegingen berust maar op een geestelijke wederkerigheid van beseffen en erkennen, de wereld ruimer maakt. Wanneer je niet alleen meer denkt en beleeft met je eigen beperkte persoonlijkheid maar je eigen wezen voortdurend verruimd ziet door fragmenten van hetgeen in anderen bestaat, ontwikkel je je niet alleen maar in de richting van een meer volledig individualisme maar ook in de richting van een op een meer volledig ervaren en begrijpen gebaseerde verbondenheid met het geheel. Dan kan er een gemeenschap ontstaan waarbij de binding niet meer door dwang bestaat, terwijl de vraag wie iets moet zeggen of wie het geheel moet regeren eveneens niet meer belangrijk is. Dit alles is immers reeds geestelijk en emotioneel beslist zonder dat je je enige moeite hoeft te geven om alles te controleren en na te gaan wat er verder aan de hand is.

Kijk, hier begint de bewustwording van de moderne tijd, hier begint ook de geestelijke ontplooiing die de grootste mogelijkheid vormt van de komende tijd. Het strijdprobleem van heden berust op het feit dat in deze dagen praktisch elk individu de gemeenschap bewust of onbewust als zijn vijand beschouwt. De gemeenschap is "iemand" die los staat van jou en alle mensen die je kent, iets wat je mag plunderen, iets wat geen gezicht heeft en je voortdurend lastigvalt en zaken ontnemt zonder daarvoor volgens je eigen besef iets terug te geven.

U bent het hiermee niet geheel eens? Vraag u dan eens af waarom zo vele mensen het toelaten en zelfs nuttig achten de belastingen te ontduiken. Natuurlijk, met uw belastinggeld doet men allerhande zaken die u niet leuk vindt. Men bouwt wel concertzalen maar perfecte beattenten kunnen er niet op overschieten. Of: zij geven veel geld aan mensen die half verstaanbaar een onbegrijpelijk stuk willen declameren - waarbij zij om de beurt in hun blootje gaan staan, wat u walgelijk vindt - terwijl u nu juist zo verzot bent op Vondel en Othello van Shakespeare, die door gebrek aan subsidie maar zelden worden opgevoerd. Zo redeneren vele mensen. Om dan nog maar niet te spreken over het feit dat men zich steeds meer ergert aan het feit, dat er altijd maar meer mensen komen die niets doen en bij sociale diensten hun hand op komen houden, die zonder moeite leven van een redelijk goed inkomen terwijl u voor elke cent die u hebt of krijgt hard moet werken.

Smokkelen is ook al een strijd tegen de gemeenschap maar wordt als zodanig niet beseft. Ontduiken is sport, is zelfs goed. Hoe komt men er toe nog invoerrechten te willen heffen op dingen die je meebrengt. Je hebt er toch al voor betaald? Waarom zou de staat dan daarvan ook nog het zijne moeten hebben? Zij bestellen je toch al waar je bijstaat door accijnzen te heffen op je suiker, je borrel, je sigaar, ja, zelfs op je frisdrankje dat vaak niet zo fris is als de naam schijnt te willen suggereren. Ontduiken is volgens de meeste mensen logisch. Dit is een algemeen bestaande en gekende reactie. Zelfs met verkeersregels zien wij hetzelfde: Als er een agent in de buurt is, houd je je er natuurlijk aan want anders wordt de grap te kostbaar. Maar die regels zijn zo onlogisch. Je hebt een wagen dus wil je opschieten, waar of niet? En dat oversteken is ook al zo onredelijk geregeld. Blijven wachten tot dat voetgangerslichtje van rood naar groen wordt? Je zou wel gek zijn om als voetganger te blijven staan wachten in kou en regen terwijl er toch heus niets aankomt. Dan loop je toch zo over? Wie zal zich daarvan nu iets aantrekken? Het is de gemeenschap maar die het zegt en die gemeenschap is niet goed wijs.

Wanneer ik het zo zeg herkent u in dit alles toch wel het een en ander van uw eigen gedragingen, naar ik meen. En indien dit zo is, zult u ook toe moeten geven dat u als individu in feite vijandig staat bij vele gelegenheden tegen de gemeenschap waarvan u deel uitmaakt. Dat is het gegooi in de glazen. De gemeenschap staat in deze dagen bijna per definitie tegenover het individu, of men dit nu wenst of niet. Toch zou het zo moeten zijn dat een gemeenschap voortkomt uit het vrijwillig en bewust samengaan van een aantal eenlingen, die zo tot een gezamenlijke prestatie en zekerheid komen die zij zonder deze gemeenschap nooit zouden kunnen bereiken. En u hebt inderdaad ook nu, dankzij de gemeenschap die u zo vijandig pleegt te bejegenen, vele zaken die u toch hard van node hebt. Denk eens aan politie, brandweer, g.g.d., openbaar vervoer enz..

Zeker, die politieagent zal u mogelijk bekeuren wegens verkeerd parkeren of te hard rijden. Maar diezelfde agent zal er ook voor zorgen dat u niet op straat door de eerste de beste, die daarin lust heeft, afgerammeld kunt worden. En zou hij zien dat degene die dit doet te sterk voor hem is, zo is het mogelijk dat hij een straatje omloopt. Maar zelfs dan zorgt hij ervoor dat u tijdig opgeroepen wordt. De gemeenschap neemt veel van u, legt u vele plichten op maar stelt daar ook veel tegenover. Dat laatste ziet u niet meer en daarom voelt u zich als tegenstander. Begrijpelijk is dit overigens wel. De maatschappij kwam oorspronkelijk tot stand uit de behoefte van eenieder zichzelf te kunnen blijven. Hiertoe was erkenning van gezag en samenwerking noodzakelijk. Deze laatste zijn echter langzaam het werkelijke doel van de maatschappij geworden: heersen en samenwerking afdwingen.

Vele mensen stellen op het ogenblik dat de samenleving moet gaan veranderen. De gemeenschap moet zich ontwikkelen. Maar dit betekent dat eenieder op zijn eigen wijze de gemeenschap

probeert te gebruiken om zijn eigen denkbeelden te doen overheersen, zonder zich daarbij ook maar af te vragen of die denkbeelden en praktijken voor de rest van de gemeenschap ook nog maar aanvaardbaar zijn. Dat klinkt bedenkelijk naar politiek, dat is waar. Maar zouden wij dan misschien kunnen zeggen dat de moderne samenleving lijdt onder schizofrenie, gespletenheid van persoonlijkheid? Bij vele mensen lijkt het er wel op: als persoon zijn zij tegen allerhande zaken, waar zij automatisch voor zijn wanneer zij spreken namens of over de gemeenschap. Vaak doet het mij denken aan een zeer achtbaar kamerlid, dat voor de oorlog een gloeiend betoog uitsprak ten bate van de drankbestrijding en meende dat het verkrijgen van alcohol moeilijker moest worden gemaakt en voor de arbeidende stand zelfs zo goed als onmogelijk. Nadat de man zich de keel schor had gepraat werd over zijn voorstel gestemd. Het haalde het niet, waarop de man zich ging troosten met een flesje wijn in de "Witte". Dat is nu historie. Maar hoevelen onder u handelen in deze dagen niet precies hetzelfde? Vergeet dat niet. Men wil nog steeds regelingen treffen die men goed acht voor anderen maar waaraan men zelf niet gebonden wil zijn.

Indien wij willen komen tot een verandering ten goede in de gemeenschap, dan zullen wij allereerst dienen te begrijpen wat die gemeenschap dient te betekenen, wat zij moet zijn. Dus niet overwegen wat die gemeenschap nu eenmaal is en waarmee wij dan dus vrede moeten hebben en ook niet alleen nagaan welke veranderingen op korte termijn op een koopje mogelijk zouden zijn, maar werkelijk overwegen wat een gemeenschap van mensen dient te zijn. De gemeenschap moet een werkelijke samenleving betekenen waarin eenieder zijn eigen mogelijkheden als individu ten volle kan ontplooiën en tegelijkertijd door een vrijwillig zich onderwerpen aan een zo klein mogelijk aantal beperkingen de mogelijkheid krijgt om op zijn eigen wijze te leven en te geloven. Daar ga je dan met je pressiegroepen. Wat maar goed is ook. Want er zijn onredelijkheden te over, maar het helpt niet wanneer je die door andere onredelijkheden vervangt. En zeker heeft het geen zin anderen jouw visie op het leven op te leggen zonder hen allereerst van de juistheid van je standpunt te kunnen overtuigen.

Wat denkt u bv. over de verplichte winkelsluiting en beperkte winkelopenstelling? Men zegt dat dit de middenstanders ten goede komt. Het neemt hen ook de mogelijkheid iets anders of meer te presteren dan al hun vakgenoten. Waarom hen dus verplichten hun bedrijf te sluiten wanneer zij dit niet willen? Moet u dan denken voor een ander? Bent u het geweten van de middenstander, die dankzij dergelijk beperkingen en steeds zwaardere lasten langzaam maar ten gronde gaat, omdat hij in prijzen niet kan concurreren met grote bedrijven en qua service dit - z.g. voor zijn eigen bestwil - niet mag? Zeker, die middenstander zal mogelijk harder moeten werken wanneer hij toch iets wil bereiken. Maar mag u het hem beletten die kans te grijpen, indien dit betekent dat hij door harder werken voor zich meer kansen schept dan anderen voor zich schijnen te willen hebben? Stel het hem vrij naar eigen inzicht, geweten en behoeven zijn zaak te openen of te sluiten. Daarop heeft hij m.i. toch recht.

U vindt dit geen juist beeld van beperking van vrijheden? Wat denkt u dan van het verbod in bepaalde gemeenten om op zondag sportwedstrijden te spelen? Sluiting van zwembaden, soms de gehele zondag, soms alleen in de uren dat kerkdiensten worden gehouden? Of u gelooft of niet, zolang de dominee zwamt mag niemand zwemmen. Vindt u dergelijke dingen niet krankzinnig? Zoals de strijd pro en contra abortus mij onredelijk lijkt. Wanneer u gelooft dat dit niet goed is, verplicht niemand u toch om het te doen? En wanneer u meent dat het voor u beter is dit wel te doen en de verantwoordelijkheid daarvoor aanvaardt, dan is dit toch uw goed recht? Dat kan toch niemand u ontnemen: het recht om zelf te denken en naar eigen beste weten te handelen waarbij uzelf alle consequenties neemt? Of wel?

Om het nog algemener te stellen: Moet u hier christelijk leven omdat toevallig een deel van die gemeenschap christelijk is? Waarom mag u niet leven naar uw eigen geloof en denken maar mogen anderen u wel verplichten te leven volgens hun inzichten? De gemeenschap doet overigens christelijk maar is dit in wezen niet eens. Was zij het maar. Maar het lijkt er wel eens op of het moderne christendom voornamelijk bestaat uit het betuttelen en bepreken van anderen, zodat die beperkt worden in hun mogelijkheden en je zelf je gang kunt gaan. Dergelijke z.g. gemeenschappen bestaan wel maar alleen krachtens het uitoefenen van macht en gezag

over anderen. Een werkelijke gemeenschap kan echter alleen bestaan wanneer de mensen voldoende redenen hebben om vrijelijk en vrijwillig met elkaar samen te werken.

Welke redenen zouden er in uw dagen nog kunnen bestaan om een dergelijke vrije gemeenschap te vormen? Materiële redenen zijn er althans in uw land volgens mij niet, ook al meent u mogelijk dat het anders is. Er zijn bij u geen mensen die verhongeren. Hier creperen geen mensen zonder onderdak op de straten zoals in vele landen op deze wereld nog het geval is. Er zijn in uw land zelfs geen echte concentratiekampen meer. Mogelijk gebruikt ook hier de politie wel eens een gummiknuppel om iemand, die mogelijk alleen een boete of lichte straf krijgt volgens de wet, duidelijk te maken dat zij over zijn optreden anders denkt. Maar er is geen geheime politie die je midden in de nacht op komt halen, zonder dat iemand weet waarom, waarheen, ja, zelfs of je nog ooit terug zult keren. Uw stadions worden gebruik voor sport. Ook dit kan soms een gewelddadige vertoning zijn, maar het is toch heel iets anders dan het daarin opsluiten van tegenstanders zonder enig pardon en zonder wettelijke redenen, zoals elders wel gebeurt. Waar of niet?

U hebt het heus zo slecht nog niet in uw land. U hoeft dan ook niet zo hard te vechten voor materiële vooruitgang en voordelen. Wanneer u het toch doet, jaagt u in feite een onmogelijkheid na. U hebt echter wel iets anders. Ondanks alle bevooroordeeldheid die elke goede Nederlander eigen pleegt te zijn, toont u begrip voor anderen. Indien iemand werkelijk in nood is kan hij heus wel op de Hollanders rekenen. Het gekke is hierbij, dat de beste, snelste en meest juiste hulp niet verleend wordt wanneer de overheid de zaak in handen neemt, maar wanneer de gemeenschap zelf iets doet wel. U kunt bezwaren hebben tegen bepaalde tv-acties. Toch kun je zelfs daar - ondanks misleidende propaganda en speculeren op emoties - zeggen dat hier een volk iets bijeenbrengt. U mag nu zeggen dat de zaken overdreven worden voorgesteld, dat de reacties hysterisch zijn en wat u maar wilt. Maar één ding is zeker: wat daar tot stand komt wordt door de mensen zelf gedaan, zonder dwang, zonder overheidsingrijpen enz.

Indien er morgen een inzameling is voor lepra - o neen, het is nu voor een andere besmettelijke ziekte, voor het socialisme in Portugal - dan moet u zelf maar weten wat u doet. Mogelijk valt de zaak anders uit dan de organisatoren verwachten. Mogelijk. Maar duidelijk uit dit alles wordt wel steeds weer: wanneer u, mensen, het wilt, kunt u wonderen doen. Dan bereikt u samen veel meer dan men voor mogelijk zou houden en ontstaat door dit op vrijwillige basis samen geven of werken ook een wezenlijke verbondenheid tussen mensen, die elkaar anders ternauwernood schijnen te zien. Waarom zou de gemeenschap, de maatschappij, de mensen dan moeten dwingen om het "goede" te doen, of het namens hen moeten doen? De regel zou moeten luiden: Doe het zelf. Doe zoveel mogelijk zelf. Zeg niet dat dit de taak of plicht van een ander of anderen is, doe het zelf.

Zodra een individu bewust en zelfstandig, uitgaande van zichzelf en eigen mogelijkheden, begint deel te nemen aan ontwikkelingen binnen de gemeenschap en daarbij werkt in harmonie met anderen zonder zich gelijktijdig op die gemeenschap te beroepen, dan wordt veel bereikt. Een van de mooiste dingen in deze tijd vind ik die protestgroepen die hun tijd niet meer verdoen met het schreeuwen van leuzen en het lopen met borden - al dan niet voor het hoofd - maar gewoon wijkbelangen zijn gaan verdedigen en dergelijke dingen. Realiseert u zich dat dergelijke kleine groepen meer doen voor maatschappelijke ontwikkeling en het tot stand brengen van een werkelijke gemeenschapszin dan alle partijen en vakbonden bij elkaar? Waarom? Eenvoudig omdat zij werken in een gedachten sfeer waar de anderen hen kunnen aanvoelen en begrijpen, waar gevoelens, noden en gedachten samen kunnen vallen. Het wonderlijke hierbij is nu dat boven de zuiver materiële belangen uit in de omgeving van dergelijke groepen een vorm van geestelijke verbondenheid ontstaat.

Een verbondenheid die menigeen in het begin eigenlijk als een soort sentimenteel gedoe zal beschouwen. Men vindt het waarschijnlijk sentimenteel en verkeerd dat de een of andere oude dame in een krottenwijk opeens de langharige jongen die daar werkt voor de mensen gaat beschouwen als haar zoon, als een deel van haar gezin en daaraan ook wel uiting geeft.

Je kunt zeggen, dat dit maar gekheid is. Maar aan de andere kant dient men zich te realiseren dat die oude vrouw in feite uiting geeft aan gevoelens van verbondenheid, van eenheid, waarin niet alleen haar dankbaarheid of gevoelens liggen, maar ook een niet beseft weten van één zijn met de anderen. Er is sprake van een mate van harmonisch begrip die op den duur ook geestelijke kennis en krachten kan aantappen en niet beperkt blijft tot materiële zaken alleen.

Als je daarover gaat nadenken, zou je stellen: Uit de noodzaak je eigen belangen te verdedigen, niet groots georganiseerd, maar in het klein, zo onder elkaar, worden de kernen geboren voor het wonderlijke spel van bewustzijnsuitbreiding in deze dagen dat voor de meeste mensen toch wel noodzakelijk is. De mystiek komt er wel bij te pas, maar etaleert zich niet door bv. ergens gehurkt midden op straat te gaan zitten, navel te staren, of een vreemde godheid aan te roepen. Zij is onopvallend, een gevoel, een verbondenheid, iets, waardoor je niet anders gaat praten of handelen, terwijl er toch in jou en je motiveringen iets zich wijzigt.

Bewustzijnsverruiming in de moderne tijd, het is een gevolg van de noodzaken die de gemeenschap met zijn steeds verdergaande ontkenning van recht op individualiteit heeft geschapen. Want juist daardoor wordt de mens zich weer meer bewust van zijn individuele bestaan en zijn verbondenheid op een zuiver persoonlijke basis met andere individuen. Wie dit beseft zal stellen, dat samen met de maatschappelijke moeilijkheden een grote geestelijke omwenteling aan de gang is. Zeker, wij uit de geest hebben veel werk voor u. Velen menen dat het belangrijk is dat de geest zich duidelijk kenbaar maakt. Maar ons lijkt het belangrijker dat iemand ervaart, het juiste zegt, zijn wereld leert zien en bemerkt wat er nog meer bestaat. Dat de geest daarin een rol kan spelen is maar bijkomstig.

Er zijn lichtende krachten werkzaam op uw wereld die trachten de mensen bewuster te maken, iets meer besef van Licht en Goddelijke blijdschap te geven. Best, daarover hoeft je niet verder te praten, dat is er. Maar is het niet veel belangrijker dat een mens in zich een ogenblik van hoop en blijdschap ervaart, samenwerkende als eenling met andere eenlingen, dan dat de bron bij eenieder bekend wordt? Kortom: kwaliteit is belangrijker dan een gekend merk. Wanneer men te zeer let op het merk, of de afkomst van de dingen, zul je aan veelal goede zaken voorbijgaan, deze verwerpende. Een mens die beseft dat het goede op zich belangrijk is, niet de naam waarmee het genoemd wordt, zal de wereld eerlijker en duidelijker zien. Hij wordt bewuster, zal ook bewuster leren handelen en kiezen.

Zo iemand leert beseffen dat de waarheid niet in één enkel, bepaald geloof te vinden is maar over de gehele wereld in vele vormen tegenwoordig is. Hij zal respect tonen voor het geloof en de meningen van anderen en zal ook beseffen waarom een bepaalde leer of z.g. waarheid voor hen zo belangrijk is. Wanneer je dit mogelijk kunt maken, heb je meer bereikt dan met alle je beroepen op de hoogste krachten en wijzen, op alles wat die mogelijk kunnen doen. De werking van de hoogste krachten in de mens komt vanzelf wel tot uiting, zal door die mens als vanzelf wel beseft worden, wanneer hij eerst maar eens open staat voor het geheel van zijn wereld en als individu leert denken, loskomende van alle denkbeelden, die hem tegen alle redelijkheid in soms in getrechterd werden. Het geestelijke licht in de mens wordt dan als vanzelf sterker, zoals ook de geestelijke krachten van de mens toenemen.

De gemeenschap in haar huidige vorm zal echter hierdoor zwakker worden. Wat maar goed is ook. Want een gemeenschap kan zijn kracht slechts putten uit de bewuste en geheel vrije bereidheid van enkelingen om de waarden van die gemeenschap te verdedigen. Een gemeenschap kan nooit waarlijk sterk zijn door de macht en het gezag dat zij heet uit te oefenen over allen, die deel van die gemeenschap uitmaken. Op korte termijn kan men misschien daardoor een slaafse aanvaarding van regels wel bereiken, maar op de lange duur zijn macht en gezag toch maar bijkomstigheden wanneer het om het behoud van een maatschappelijke- of gemeenschapsstructuur gaat. Betekenis heeft alleen ook hierin de eenling die in het besef van zijn verbondenheid met anderen door het inzetten van eigen wezen, persoonlijkheid en krachten, probeert het goede waar te maken.

Wie deze banden aanvaardt en vlecht, brengt verbindingen tot stand die verder reiken dan de stoffelijke wereld en bereikt een besef, dat niet beperkt blijft tot materiële verwervingen en mentale veronderstellingen alleen. Hij komt tot een intense werkelijkheidsbeleving die in hem persoonlijk gestalte krijgt. Hij zal deze delen met anderen, waar dit mogelijk is, op basis van een harmonie en zonder enige dwang. Zo zal deze mens zijn innerlijk bereiken leren omzetten in een geheel nieuwe praxis van leven. Dat is wat nodig is. De maatschappij van heden heeft geen behoefte aan allerhande verfijningen van het bestaande, maar aan meer individuen die bereid zijn elkaar te helpen, zo een leven opbouwende dat redelijk aangenaam, harmonisch en bewust is. Hoe bewuster de eenlingen worden, hoe meer zij zullen kunnen doen voor anderen die met hen harmonisch zijn en die deze hulp begeren.

Hebt u commentaar?

Vraag: Is een gemeenschap niet een veelheid van individuen?

Antwoord: Is een lichaam niet een veelheid van cellen? U hebt gelijk. Maar indien men elke cel afzonderlijk beziet is het lichaam zelf toch iets anders dan alleen maar de som van de cellen. In een gemeenschap is een bepaalde vorm gegroeid. De gemeenschap is een "Gestalte" geworden, een figuur, die de eenling wil domineren en tracht in te passen in een door tradities en noden geschapen vorm van het geheel. Een mens is echter meer dan een cel en zal in dit proces een groot deel van zijn mogelijkheden teloor zien gaan. Een mens heeft geestelijke en stoffelijke kwaliteiten en zal om goed te functioneren de mogelijkheid moeten hebben dat wat in hem leeft ook waar te maken. Vandaar dat ik in het gehele betoog de nadruk heb gelegd op het feit dat de gemeenschap zoals zij nu bestaat, de "Gestalte", iets anders is dan een gemeenschappelijkheid die berust op individueel besef en bewuste samenwerking met andere individuen zonder dwang.

Bent u het verder allen met mij eens? Wanneer dit alleen maar een theoretische zaak is, vergeet dit alles dan maar liever, want dan kan dit alles u hoogstens gewetensbezwaren opleveren. Bent u het echter diep in uzelf eens met dit alles, gelooft u dat er een bewustzijnsontplooiing mogelijk is voor ieder individu in deze dagen, probeer er dan ook zelf eens wat mee te doen, iets aan te doen. Meer wil ik hierover niet zeggen. Ik ga heen. U hebt een pauze waarin u genoeglijk van mening kunt wisselen terwijl na de pauze een andere spreker uw aandacht zal vragen.

Goedenavond.

MOGELIJKHEDEN OM TOT GELUKSVERRUIMING TE KOMEN

Goedenavond, vrienden.

Allereerst wijs ik u erop dat de volgende vrijdag bestemd is voor het beantwoorden van vragen. Nu kunt u zelf weer een onderwerp stellen.

Reactie: Wat zijn de mogelijkheden om tot geluksverruiming te komen?

Antwoord: Wat wij moeten doen om ons geluksgevoel te verruimen is op zich heel eenvoudig: Wij moeten eerst vergeten ongelukkig te zijn door te denken over ongelukken die ons nog niet feitelijk overkomen zijn. Wij moeten proberen niet te kijken naar de dingen die misgaan, maar vooral aandacht geven aan de dingen die goed gaan. Voor ons geluk moeten wij verder niets van anderen verwachten maar wel moeten wij trachten van ons geluk en vanuit onszelf anderen zoveel mogelijk geluk te schenken.

U vindt het maar vreemde regels? Ik ben het met u eens. Aan de andere kant moet u toch eens eerlijk zijn: Hoeveel mensen zouden niet veel gelukkiger zijn wanneer zij niet voortdurend bezig waren met hun angsten voor hetgeen mogelijk morgen zou kunnen gebeuren? Vandaag zijn die mensen met hun geliefde tezamen en toch voelen zij zich daarbij niet gelukkig, omdat zij bang

zijn dat er morgen iets anders gebeurt wat - misschien bij nader beschouwing - niet eens tot de mogelijkheden behoort.

Kijk je naar de wijze waarop mensen hun eigen geluksgevoel bederven, dan valt op dat zij kleinigheden zozeer hun aandacht geven dat het geheel hen in wezen ontgaat. U wilt een voorbeeld? Iemand bestelt ergens een perfecte maaltijd. Hij krijgt die inderdaad. Maar in de soep zit een haar. De would-be fijnproever ergert zich hierover zozeer dat de kaviaar hem niet meer smaakt, de tournedos cordon bleu achteloos verzwolgen wordt, terwijl de dame blanche ten ondergaat in het gejammer dat een haar in de soep in een gelegenheid als deze toch werkelijk niet voor mag komen. Voor de meeste mensen geldt, dat wanneer je je gelukkig voelt er toch altijd wel ergens een haar in de soep zit. Vis dit haar er dan uit, maak je verder geen zorgen en je voelt je langer gelukkig, terwijl je ook anderen door je goede humeur gelukkiger maakt. Maar blijf doordreinen over die ene kleinigheid en je hebt later nog een extra reden om je te ergeren en anderen ongelukkiger te maken. Want dan beklaag je je bovendien nog over alles wat je uiteindelijk voor jezelf verpest hebt. En zo gaat dat door.

Ook het derde punt is in feite heel logisch: De meeste mensen willen graag gelukkig zijn en gaan daarom rustig zitten wachten tot iemand hen gelukkig komt maken. Als dat gebeurt, want het gelukt soms toch wel, voelen zij zich nog niet werkelijk gelukkig, omdat zij dachten dat een ander hen gelukkiger gemaakt zou hebben. Probeer je echter van jezelf uit een ander een plezier te doen en slaag je er werkelijk in die ander iets blijer of iets gelukkiger te maken, dan krijg je voor jezelf het gevoel dat je toch nog ergens voor deugt, dat je toch nog iets betekent. En dan voel je je happy.

Zo erg vreemd zijn die regels dus niet. Ik zou er overigens nog een lesje aan toe willen voegen. Iemand die waarlijk gelukkig is, is iemand die tevreden is. Daarom is het belangrijk in je leven te zoeken naar de dingen waarmee je werkelijk tevreden durft én kunt zijn. Want indien je je daarop baseert zul je je steeds gelukkiger gaan gevoelen. Maar wanneer je steeds blijft zien naar de dingen waarmee je in onvrede leeft, of waarmee je niet tevreden bent - en dat zijn er nogal wat - zul je geen tijd overhouden om het geluksgevoel innerlijk te kunnen beleven, ofschoon dit desondanks steeds weer in je kan ontstaan. Wat punt één was.

En wat is ons volgende onderwerpje?

HET ONZE VADER, ZOALS DIT DOOR JEZUS WERD GEBEDEN

Reactie: Het Onze Vader, zoals dit door Jezus werd gebeden.

Antwoord: Laat mij beginnen met een voor u vreemde opmerking: Jezus heeft dit gebed nooit zo gebeden. En schrik nu niet. Je moet eens uitgaan, van hetgeen Jezus was en deed. Jezus was werkelijk wel een handige jongen. Dat vergeten de meeste mensen. Zij denken alleen maar aan een grote zoetelijke Heiland, geboetseerd uit kerkewas en honing. Zo er al enige pit in zit, is het voor de meesten alleen maar een kaarsenpit, bestemd om te branden voor een heiligenbeeld. Nou, vergeet dat maar. Jezus was iemand die geleerd had bepaalde zaken over te brengen. Hij had dan ook veel gesproken in de sjoel, de synagoge, voor Hij aan zijn openbaar leven begon. Wanneer Hij zei: God is onze Vader dan begrepen de anderen er maar weinig van. Vandaar dat Hij duidelijk maakte: Wij allen zijn uit God en leven uit zijn kracht. Daarom moet je god als voortbrenger, als vader aanspreken. Want dat is hij: Onze vader. Maar waar is die vader dan vroegen de mensen. En Jezus, zich aanpassende bij hetgeen de mensen van die tijd geloofden, sprak: Zijn adres is in de hemelen. Dus kun je wanneer je duidelijk wilt zijn zeggen: Onze Vader, die in de hemelen zijt. Dat konden zij begrijpen. Dat de naam van de Vader heilig werd geheten was volgens alle gebruiken. Want een naam van God werd heilig geheten, genoemd dus. Dat konden zij overal horen, zelfs in de tempel, wanneer de ongenoemde naam werd aangeduid met een driemaal "heilig".

Dus wat zei Jezus: Die naam is heilig en deze heiligheid, het feit dat de naam van God heilig is, moeten wij erkennen. Het vaderlijke van God is zelfs het heiligste wat er voor ons kan zijn. Loof de Vader dus en zeg: geheilgd zij uw Naam. Er waren natuurlijk mensen die dan wel wilden weten wat dan wel de naam van de Vader was. Maar Jezus sprak: Hij is je Vader. Wanneer je daarmee nog niet voldoende weet, moet je het maar vergeten. Want dan zul je het nooit leren.

Maar, zo sprak Hij, wij zijn van de Vader afhankelijk. Of de zon schijnt of niet maakt voor ons veel uit. En wie maakt uit of die zon zal schijnen? De vader. Juist. Dus laat ons hem vragen ons te geven wat wij nodig hebben. Bidt: en geef ons heden ons dagelijks brood. Waarop er een was die onmiddellijk wilde weten of een mens dan met een dagelijkse korst tevreden diende te zijn. Maar Jezus dacht er anders over. Dagelijks brood, zo stelde hij, omvat alles wat wij in het dagelijkse leven van node hebben. Een van de toehoorders - Ruben heette hij - dacht onmiddellijk aan een mooi meisje waarop hij verzot was. Hij dacht ook aan haar wanneer hij bad om zijn dagelijks brood. En hij heeft haar nog gekregen ook.

Denk nu niet dat ik de draak met dit gebed steek. Want sommige mensen denken dit al snel. Ik heb het over de mensen die leerden zo te bidden. En die mensen hadden dezelfde vragen en moeilijkheden die de mensen van heden nog vaak kennen. Zo was er iemand die stelde: ik wil graag in de Vader geloven. Als Hij maar eens een teken gaf, wanneer wij maar eens iets van Hem zouden kunnen zien. Wel, sprak Jezus, wanneer je toch bidt, kun je ook daarom vragen. Vraag de Vader dus, dat zijn koninkrijk kome. Heeft hij dan een koninkrijk of niet, meende de vrager. Ja, sprak Jezus. Zijn koninkrijk is in de hemelen. Maar in ons is het koninkrijk mogelijk, waardoor wij hem kunnen beseffen, ook hier op aarde. Bidt dus: Uw koninkrijk kome in de hemel zowel als op de aarde. Ook dit hadden de mensen begrepen. Want Jezus bad niet met hen maar zat te leraren over de wijze waarop de mens zijn God kan aanvaarden en beleven.

Natuurlijk waren er ook enkele timide zielen die beweerden dat zij dit alles niet zo goed durfden te zeggen, want zij hadden het gevoel dat zij schuldig waren in de ogen van God. Geen bezwaar, sprak Jezus. Hij is je Vader. Maar al zal Hij je misschien eens een pak op je donder geven, hij zal je je schuld zeker niet als een eeuwig verwijt voor blijven houden. Je mag dus rustig bidden: en vergeef ons onze schulden. Maar dan moet je toch niet verwachten, dat de Vader voor jou doet wat jij niet voor een ander wilt doen. Zeg er dus achter: zoals wij allen, die schuldig zijn tegenover ons, vergeven. En kijk nu maar niet zo sip. Wanneer je van God verwacht dat Hij je al je stomiteiten zal vergeven, moet je het een ander niet al te kwalijk nemen wanneer die ook eens een keer tegenover jou iets doet wat niet in de haak is. Dat moet je die ander dan ook kunnen vergeven.

Prompt vroeg er een: geldt dat voor centen ook? Zeker, sprak Jezus, dat geldt voor de centen ook. Want wij zijn ons gehele leven schuldig aan God. En wanneer wij nu proberen met alle geweld alles van anderen te krijgen, terwijl wij God schuldig zijn en tegen Zijn wil in handelen, zal de Vader denken: wanneer je een ander niets gunt, zal ik je ook niet zomaar zonder meer alles schenken wat je me schuldig bent. Wanneer je denkt, dat je met God een handeltje kunt drijven of Hem zelfs bedriegen, moet je maar gaan, want dan heb je nog niet veel geleerd. Dus bidt niet alleen om vergeving voor jezelf maar voeg eraan toe: Zoals wij hen vergeven die ons schuldig zijn.

Maar, zo spraken de mensen, wij hebben zo vaak last van allerhande slechte gevoelens, Jezus. Laatst nog: Ik zag in een binnenhof allerhande dingen die er niet mee door konden maar ik dacht meteen: Ik wou dat ik daar ook binnen zat. Luister, sprak Jezus, in ons leeft het kwade. En dat kwade is wel deel van ons, maar wij kunnen de Vader heus wel vragen of hij dat een beetje af kan remmen. Bidt dus maar: En verlos ons van het kwade. Zo is het dus eigenlijk begonnen. De volgelingen hebben dat neergeschreven en hebben er uiteindelijk een heel mooi gebed van gemaakt. De meeste mensen die het bidden vergeten echter wat er aan de hand is, wat de werkelijke betekenis is van deze woorden. Al te vaak bemerk je dat de mensen wel alle woorden gezegd hebben maar van de betekenis geen steek hebben begrepen. Wanneer je het Onze Vader wilt leren bidden, zoals Jezus dit zijn volgelingen heeft geleerd, vraag je dan allereerst maar

eens af hoe het komt dat God je Vader is. Dan komt de rest vanzelf wel. Waarmee ik mijn mening naar ik meen kort en krachtig kenbaar heb gemaakt. Maar vergeef mij mijn schulden, indien ik u beledigd heb met deze, door mij oprecht en van harte gemeente versie van een Onze Vader, waarbij ik geprobeerd heb u duidelijk te maken wat het belangrijkste is bij deze zaak.

Helaas kijken vele mensen meer naar uiterlijkheden dan naar inhoud. Zelfs in een operette komt dat voor: in de Zigeunerbaron. De dochter van Zsupán wil de baron hebben. Pa doet alles om de zaak voor elkaar te krijgen. Maar eigenlijk wilde dat meisje alleen maar barones worden. De rest interesseerde haar in feite wat minder. Daarom stuurde de baron haar zijn jas met ordeteken, enz. Dan had zij tenminste ook dat waar zij naar verlangde. Het was trouwens een schitterende jas, voor vele zaken geschikt, zelfs voor het warmen van koude voeten. Alleen de vent zat er niet in.

Zo doen wij helaas ook maar al te vaak: wij zoeken de uiterlijkheid, de vormen. De inhoud komt er kennelijk minder op aan. Men spreekt mooie woorden over de democratie en wanneer een groep het dan niet met je eens is, verzoek je hen snel de mond te houden omdat je er anders de politie bij zult halen. Leve de democratie. Amen. Wij zijn socialisten, zo roepen anderen. Zij willen alles voor eenieder. Solidariteit. Maar zij nemen er geen genoegen mee dat zij zouden moeten betalen voor de noden van anderen die niet tot hun kring behoren. Dergelijke mensen zou ik willen omschrijven als een niet menselijk deel van de voorstelling op de windwijzer van het Zakkendragerhuisje in Rotterdam.

Maar soms denk ik: de meesten van ons zijn net zo. Wanneer wij ons bezig houden met godsdienst, esoterie of dergelijke zaken, kennen wij mooie woorden en gebruiken wij mooie namen. Het ziet er alles zo deftig en gedegen uit. Maar wat bedoelen wij eigenlijk? Wij bidden plechtstatig het Onze Vader. Maar is er iemand die begrijpt wat het betekent dat God ons aller Vader is? Is er iemand die een werkelijk denkbeeld heeft over dat koninkrijk, dat je zelf innerlijk waar moet maken en niet van buitenaf verwachten? Is er iemand die niet ergens hoopt dat God nu eindelijk op aarde zal gaan regeren en de rechtgelovige zal erkennen als een soort superburger, zodat hij als een soort religieuze edelgermaan zijn meerwaardigheid in de wereld kan uitdragen? Begrijpen de mensen die zo vaak deze woorden bidden wel dat de werkelijke kracht en het werkelijke contact met God van binnen moet zitten en niet door deze magische formule zonder meer tot stand kan worden gebracht?

Juist daarom heb ik mijn betoog zo scherp ingekleed, als ik deed.

Indien u commentaar hebt, bent u nu aan de beurt.

Vraag: Er is een deel wat nog na dit gebed komt. Is dat authentiek of niet?

Antwoord: Uit de wijze waarop ik dit heb voorgedragen, kunt u afleiden dat de leringen van Jezus, die hun neerslag vinden in dit gebed, wel origineel zijn maar dat de vorm veel later pas in de nu bekende vorm zijn ontstaan.

Vraag: Tot u is de macht en de kracht en de heerlijkheid tot in alle eeuwigheid, hoort er dus niet bij?

Antwoord: Nu hoort het er in bepaalde kerken bij. Maar het is toch heus een mooie formule die de mensen zelf hebben uitgedacht en die niet van Jezus stamt. Trouwens, waarom zou Hij? Wanneer je tot God Vader zegt en het almachtige wezen van God beseft, heb je het andere als vanzelf geïmpliceerd. De mensen die die formule toevoegden zullen wel gedacht hebben dat ware gelovigen zelf niet denken, zodat je hen dergelijke dingen duidelijk en expliciet voor dient te leggen. Bezwaar tegen deze woorden heb ik overigens niet en ik heb alle begrip voor de wijze waarop mensen verliefd schijnen te zijn op mooie plechtstatige woorden. Moet je maar eens een kamerlid beluisteren: Meneer de voorzitter, mag ik erop wijzen, dat in de regio grote noden bestaan Hij zou natuurlijk ook kunnen zeggen: Meneer de voorzitter, mag ik erop wijzen dat het op het platteland op het ogenblik donderen is. Want dat bedoelt hij.

ESOTERIE

Vraag: Kun u zelf iets naar voren brengen dat past voor de hier aanwezigen.

Antwoord: Ik dacht dat ik netjes moest blijven ... Nou ja, misschien weet ik wel wat. Want wanneer je de mens ontleedt zie je vele zaken bij hem waarvan hijzelf meent dat hij het niet is. Wanneer je op straat sufferd roept, kijken bijna alle mensen om. U denkt dan dat zij denken dat u het tegen hen hebt. Maar daarvan is niets waar. Zij willen alleen maar weten tegen wie u het hebt. De negatieve kanten van de mens zal ik echter maar vergeten. Wat mij bij de mensen steeds weer intrigeert, is het feit dat de mensen argumenten hanteren die zij volgens hun denken nooit terzijde kunnen zetten. Voorbeelden? Dat krijg je toch niet voor elkaar!! Het kan niet, het is onmogelijk!!! Maak je toch niet moe, het lukt je toch nooit...

Ik vind dergelijke uitspraken vaak meer dan belachelijk. Ik geef toe dat het je jaren van training zal kosten voor je met je grote teen je rug zult kunnen krabben. Maar mogelijk is het, want er zijn acrobaten die het kunnen doen. Wanneer wij zeggen dat iets onmogelijk is, zeggen wij gewoonlijk niet dat zoiets niet in feite zal kunnen bestaan, maar zeggen wij vaak gemakshalve dat het voor ons onmogelijk is. Maar wij stellen het algemeen om niet op te laten vallen dat wij de mogelijkheid voor onszelf niet zien of niet begrijpen wat wij er mee zouden moeten doen. Al te vaak verwerpen mensen mogelijkheden alleen maar omdat zij geen gemakkelijke en eenvoudige weg zien waardoor zij die op korte termijn waar zouden kunnen maken en er nog van zouden kunnen profiteren ook. Zoals er ook mensen zijn die het zeer moeilijke aanpakken en weer snel laten rusten onder het motto: wanneer ik het nu niet waar kan maken kom ik er toch niet meer toe. Wanneer wij uitgaan van het feit dat alles eens mogelijk moet zijn, zullen wij er ons ook de moeite voor geven na te gaan of en hoe wij dit zelf mogelijk kunnen maken en zullen wij anderen niet afwijzen wanneer zij iets willen verwezenlijken wat ons persoonlijk niet mogelijk lijkt.

Natuurlijk is niet al het mogelijke ook begeerlijk. Soms zou het leuk zijn maar is de moeite zo groot dat het resultaat die moeite nooit waard kan zijn. Ik kan mij best voorstellen dat iemand zegt: ik heb er geen zin in nu 25 jaren te gaan trainen met als resultaat het feit dat ik op mijn 51e jaar eindelijk met mijn tenen mijn rug kan krabben. Dat is ook werkelijk de moeite niet waard tenzij je daarmee een zeer bijzondere bedoeling hebt, die ik mij op het ogenblik niet kan voorstellen. Wat niet betekent dat het voor eenieder zonder meer zinloos zal zijn. Want je hebt op aarde soms van die vreemde mensen... Wel kan ik mij voorstellen dat je stelt: voor mij is dit of dat niet mogelijk, niet haalbaar, niet bereikbaar. Toch zou ik dan de raad willen geven, iets niet zonder meer en geheel terzijde te leggen, maar je eerst eens af te vragen wat je nu met deze middelen en op dit ogenblik kunt doen om de mogelijkheid te vergroten dat je toch eens het nu niet haalbare haalt.

Voor de aanwezigen acht ik dit toch wel een nuttige opmerking. Het hoeft heus niet allemaal van de geest te komen, weet u? De mens kan zelf meer dan hij denkt. Voor mij is dat gevoel dat de geest het maar even moet doen overigens niet altijd even aangenaam: er zijn mensen die schijnen te denken dat ik een soort beschermheilige ben. Wanneer die iets kwijt zijn roepen zij mij al gauw aan met de opdracht: Henri, help eens even zoeken. Soms zit ik te praten aan een heel andere kant van de wereld, maar van mij wordt verwacht dat ik onmiddellijk kom om die ene kous voor ze te zoeken, of de breinaalden op de duiken, die zij ergens verkeerd hebben neergelegd. Weet u wat het leuke is? Wanneer die mensen nu eens zich op dezelfde wijze zouden ontspannen als zij nu plegen te doen wanneer zij de geest erbij roepen, omdat zij menen het zelf niet te kunnen doen, zouden zij zich opeens herinneren waar die verloren zaken waren. Wat ons moeite zou besparen en zeker ondergetekende terwijl het voor henzelf doelmatiger zou zijn.

Er zijn mensen die stellen: Wij kunnen het Licht alleen maar bereiken wanneer God ons daartoe geleidt. Waarop zij wachten tot God zich bij hen aanmeldt alsof Hij een soort blindengeleidehond zou zijn. Er zijn gelukkig ook mensen die stellen: ik verlang naar het Licht, dus kan ik zelf naar het Licht gaan zoeken. En wanneer ik zelf niet verder meer kan zal God mij misschien wel een

handje toesteken. En dat zijn degenen die verstandig doen volgens mij en meestal veel bereiken ook nog.

Er zijn mensen die beweren dat zij alles geloven. Zij gaan regelmatig naar de kerk, onderschrijven alle artikelen van het geloof, gooien zout over hun schouder wanneer zij wat daarvan morsen om het zo in het oog van de duivel te werpen. Zij lopen niet onder ladders heen enz. En, zo jammeren zij dan, toch bereik ik niets. Want zo zijn zij. Dergelijke mensen zou ik de raad willen geven wat minder te geloven opdat zij in hetgeen zij na diepgaand onderzoek innerlijk werkelijk geloven, meer zekerheid zullen kunnen gewinnen. Bezie de zaken maar rustig menselijk, logisch en geloof wat minder, maar zorg ervoor dat je wat innerlijke zekerheid wint. Zeg met die zekerheid dan tot jezelf: onmogelijk bestaat niet in de totaliteit, ook al bestaan er voor mijzelf zaken waarvan ik de mogelijkheid niet kan zien. Ik zie echter ook zaken die mij mogelijk voorkomen. Laat mij dan beginnen de zaken die ik mogelijk acht zo goed mogelijk waar te maken. Wanneer het schijnbaar onmogelijke mij desondanks nog aan blijft trekken, laat mij dan vanuit het nu mogelijk zo streven dat het misschien eens voor mij mogelijk zal worden.

Aan het voorgaande hebt u mogelijk iets. Misschien ook niets, maar daaraan heb ik geen schuld want dat ligt voornamelijk in uzelf. Je moet gewoon proberen te beseffen wat je kunt en de zaken wat positiever benaderen. Wanneer je spreekt over een werkeloze, spreek dan over iemand die door omstandigheden meer tijd krijgt om de dingen te doen die hij belangrijk vindt dan mogelijk leek toen hij nog werkte zodat hij meer kan afwerken dan hij vroeger ooit afgewerkt heeft. Je kunt natuurlijk met Kees Pruis treurig zingen over werkeloze handen maar dat haalt ook niet uit en bovendien heb ik heel wat werkeloze handen in dienstbetrekking ook gezien.

Wij moeten altijd weer de goede kant van de dingen zien te vinden en daarvan zoveel mogelijk ook gebruik maken. Zoek zelfs in de schijnbaar negatieve dingen naar de beste zijde, vertrouw op jezelf, begin er iets mee te doen in de zekerheid dat het goede wat je doet gesteund zal worden door God en de geest ook al roep je die er niet nadrukkelijk bij.

Waarmee ik eindigen moet. Ik dank u voor uw aandacht en uw geduld en wens u een goede avond, ook al bepaalt u dat voor een deel zeker mede zelf.

d.d. 24 januari 1975